

Ongewone jachtmethode van een Sperwer (*Accipiter nisus*)

Dick A. Jonkers

In de literatuur wordt de jachtwijze van een Sperwer doorgaans omschreven als het zich met snelle duikvluchtachtige aanvallen en zwenkingen op een prooi storten. Daarbij wordt zoveel mogelijk iedere dekking benut. Een andere veel voorkomende wijze van prooidieren bemachtigen is het uitvoeren van een snelle strijklucht en het slaan van de opgejaagde dieren. In beide gevallen gaat het om het verrassingseffect. Lang niet iedere vangpoging heeft succes; vaak weet de aangevallene te ontkomen. Een mij onbekende jachtwijze nam ik in januari 1983 waar. In Eemdijk, een klein dorpje met lintbebouwing langs de Eem (U.), kwam een Sperwer ♂ met hoge snelheid uit de polder, stortte zich op een groepje Huismussen en greep er een van. De aangevallene wist te ontsnappen. Hierop zette de Sperwer haar prooi te voet na, maar deze kroop in een ligusterhaag. In het geheel niet ontmoedigd klauterde de Sperwer ook in de heg tot zij bleef steken en de mus ontkwam (Jonkers 1983).

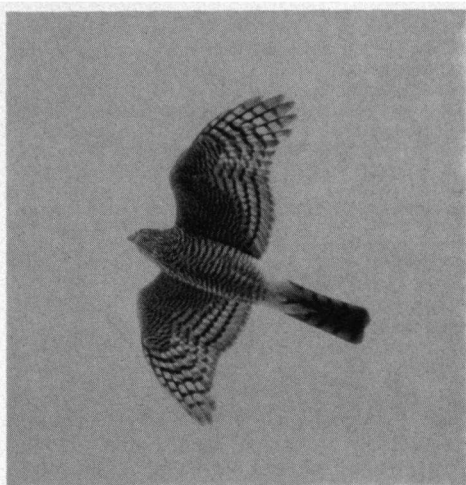
Navraag bij verscheidene ornithologen die zich veel met stootvogels bezighouden, had als resultaat dat niemand van hen dit verschijnsel ooit had waargenomen. Een reden om in de literatuur te gaan zoeken of er toch niet meer waarnemingen of beschrijvingen van een jachtmethodiek met lopen en klauteren waren. In de Nederlandse literatuur zijn enkele beschrijvingen te vinden. Sprey (1939) deed een waarneming van een Sperwer die ongelooflijk handig over een paar takken liep en een paar totaal verraste Huismussen greep.

Van Hooydonk (1957) vermeldt dat het zelfs voor schijnt te komen, dat de Sperwer door de takken klautert om een ontsnapte prooi te bemachtigen. Ook Voous (1981) schrijft over de Sperwer, die zelfs te voet de vogels door de dichtste wirwar van takken achtervolgt. Van de handboeken geeft Cramp, ed. (1980) alleen aan dat de Sperwer zijn prooi te voet kan achtervolgen. Glutz von Blotzheim et al (1971) halen Uttendörfer (1952) aan die schrijft dat de Sperwer soms bij het zoeken naar zijn prooidier dit te voet achtervolgt. Tot nu toe op die van Sprey na oppervlakkige be-

Mannetjes Sperwer op de plukstam, Winterswijk, 28 mei 1977.

Foto: Frits van Daalen.

Sperwer, Falsterbo, 29 augustus 1981.
Foto: Harry Koks.

schrijvingen. Gelukkig waren er ook korte mededelingen met details. Naunton (1973) observeerde een paar Sperwers die in februari 1972 geregeld jaagden op een veld met de talrijk aanwezige Groenlingen, Kneuen, Vincken, Kepen en Ringmussen.

Op een van die dagen zag hij tot twee maal toe hoe het σ in lage vlucht vanachter een heg te voorschijn kwam. Op ruime afstand van de foeragerende vogels ging hij naar de grond en begon zich lopend en springend in de richting van de zangvogels te verplaatsen langs een spoor dat daar door een tractor was gemaakt. Na een afstand van zo'n 50 meter te hebben afgelegd, vloog hij plotseling met hoge snelheid langs het spoor en pakte een van de vogels bij verrassing. Von Frisch (1981) maakt melding van een σ Sperwer, die al lopend naar een bosje ging en daar een Huismus ving. Een overeenkomstig geval was dat in het voorjaar van 1981 aan de stadsrand van Cloppenburg (West-Duitsland). Een σ Sperwer liep langs de grond langs een struikachtige den, onderwijl met de kop draaiend en tussen de struiken door loerend. De auteur vermoedde dat deze vogel op zoek was naar een Huismus die in de den was ontkomen. (Diessing 1982).

Bollmeijer (1983) nam een σ Sperwer waar die op een hoop dorsafval heen en weer liep en daarbij voortdurend in het rond keek. Toen de vogel opvloog om op een 'hoogzit' te gaan zitten om van daaruit de afvalhoop goed te kunnen observeren, vloog uit de rand van de hoop een Geelgors weg. Kennelijk was de Sperwer naar deze vogel op zoek geweest.

Het klauteren wordt door Nilsson (1978) beschreven. Een σ Sperwer ging in de top van een bosje zitten en bekeek van daaruit aan-

dachtig het struikgewas beneden haar. Een minuut later drong zij zich door de binnenkant van het bosje naar beneden naar het eronder liggende grasveld, zat daar een poosje stil en trippelde vervolgens enkele meters over de grond tot het eind van de haag. Daar probeerde zij naar binnen te dringen om er haar prooi te pakken te krijgen. Een Huismus vloog op die plaats plotseling weg om op de plek waarnaar de Sperwer had zitten kijken weer in te vallen. Op deze mededeling kwam een reactie van Sjöquist (1978) die constateerde dat een Koolmees plotseling een beukenhaag binnenvloog, enkele ogenblikken later gevolgd door een σ Sperwer. De Sperwer ging precies op de plaats op de haag zitten waar de Koolmees naar binnen was gevlogen en klom toen naar beneden om er even later met de Koolmees in haar klauwen weer uit te komen. Onder dit artikeltje staat een noot

Wijfjes Sperwer.
Foto: Peter Otten.

waarin wordt gewezen op Rosenberg, die bij verschillende gelegenheden zag hoe een Sperwer een haag binnendrong en Huismussen doodde.

Ook bij de Sperwer blijkt dat er soms behoorlijk wat uitzonderingen op de regel zijn die het observeren van het gedrag van vogels extra boeiend maken. Wat bijvoorbeeld te denken van een wormenvangende Sperwer (Dutch Birding 7 (3) : 95).

Mijn speciale dank gaat uit naar Hetty Gongrijp-van Wezel, die de Zweedse publikaties voor mij toegankelijk maakte.

■ Dick A. Jonkers, Juffersland 16, 3956 TT Leersum.

GERAADPLEEGDE LITTERATUUR:

- Bollmeier, R. (1983): Zur Fussjagd des Sperbers (*Accipiter nisus*) Beitr. Naturk. Niedersachsens 36 (2) : 105.
- Cramp, S., ed. (1980): The Birds of the Western Palearctic, Vol. II: 160. Oxford, London, New York.
- Frisch, O. von (1981): Sperber (*Accipiter nisus*) jagt 'zu Fuss'. Braunschw. Naturk. Schr. 1 (2): 307-308.
- Glutz von Blotzheim, U. N., K. M. Bauer, E. Bezzel (1971): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4: Falconiformes : 433. Frankfurt am Main.
- Diessing, P. (1982): Zur Fussjagd des Sperbers (*Accipiter nisus*). Beitr. Naturk. Niedersachsens 35 (4) : 250-251.
- Hooydonk, F. van (1957): De Sperwer. De Zwerver 17 : 84.
- Jonkers, D.A. (1983): Neue Beobachtung der Fussjagd des Sperbers (*Accipiter nisus*) Beitr. Naturk. Niedersachsens 36 (2) : 105.
- Naunton, C.R. (1973): Unusual hunting behaviour of Sparrowhawks. British Birds 66 (9) : 396.
- Nilsson, L. (1978): Ovanlig jaktmetod hos sparvhök. Anser 17 (2) : 115.
- Sjöquist, O. (1978): Mera om sparvhökens jaktmetoder. Anser 17 (3) : 166.
- Sprey, J. (1939): Sperwer en reigers. De Levende Natuur 44 (1) : 30.
- Uttendörfer, O. (1952): Die Ernährung der Deutschen Raubvögel und Eulen: 73. Neudamm.
- Voous, K.H. (1981): Sperwer, vogeljager van professie, hij kan niet anders. Vogels 1 (2) : 58.

Trekvogeldag, 24 mei 1986 Haren

Op zaterdag 24 mei wordt door de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee een trekvogeldag georganiseerd in het Biologisch Centrum, Kerklaan 30 te Haren (Gr.), 10 minuten lopen van het station Haren. Aankomsttijden van de treinen uit Amersfoort zijn 9.50 uur of 10.50 uur. Vooraf houdt de vereniging haar huishoudelijke vergadering (aanvang 10.15 uur), waarna om 11.15 uur wordt begonnen met een aantal voordrachten van prof. dr. R.H. Drent (Waddenzee als schakel in de vogeltrek), drs. Kees Dijkstra (Waddenlandschappen langs de vogeltrek-routes), drs. Theunis Piersma (Hink, stap of sprong van West-Afrika naar de Wadden) en drs. Bernard Spaans (Bunkereren in het wadengebiet - broeden in Siberië). Om 14.00 uur een excursie naar het kwelderlandschap van de Dollard en/of Noord-Groningen, waar onder leiding van gidsen een wandeling gemaakt zal worden.

Voor de kinderen is een speciaal kinderprogramma met films, spelletjes, dia's, knutselen en dergelijke. De excursie voor de grotere kinderen gaat naar Noord-Groningen, waar onder andere de Zeehondencrèche in Pieterburen wordt bezocht. Voor de allerkleinsten is opvang aanwezig.

Opgave vóór 20 mei 1986 (Het Waddenhuis, Voorstraat 18, postbus 90, 8860 AB Harlingen), liefst telefonisch 05178 - 5541. Ook niet-leden zijn welkom. De lunch (12.15 uur) is voor eigen rekening. Voor de excursie wordt een, zelf te bepalen, bijdrage gevraagd.

Vogels van de Ooypolder

De Ooypolder bij Nijmegen is een prachtig vogelgebied. De Vogelwerkgroep Nijmegen en Omstreken is ruim vier jaar bezig geweest gegevens te verzamelen over dit gebied. Het grootste deel van de inhoud van het boek wordt ingenomen door het avifaunistisch overzicht (265 bladzijden). Van de behandelde broedvogels zijn verspreidingskaartjes, tabellen en grafieken toegevoegd, maar ook rake zwart-wit tekeningetjes van de vogels in hun omgeving met vermelding waar en wanneer. Deze tekeningen van Jeroen Helmer geven deze avifauna een geheel eigen karakter. Het zijn rake sfeervolle prentjes, die soms

even doen denken aan de vroegere tekeningen van Johan Briedé. Meer dan 170 vogelsoorten zijn zo in het behandelde landschap opgezocht en getekend in die zelfde periode, namelijk in de jaren 1981-1985. Sommige soorten moeten het zonder illustratie doen, omdat ze in de genoemde periode niet door de tekenaar zijn waargenomen tegen een herkenbare achtergrond.

Er werden 56 soorten als broedvogel vastgesteld. Opmerkelijk is het grote aantal zeer recente gegevens die aan het boek zijn toegevoegd. De eerste 56 bladzijden behandelen onder meer het ontstaan van het landschap, de vogelbevolking verandert mee, de nationale en internationale betekenis van de Ooypolder, methode van inventariseren, ringgegevens en vogeltrek, overzicht van de waarnemers. Het is een royale en handzame uitgave geworden waarin duidelijk de vogelkennerservaring en uitgeverservaring elkaar op een goede wijze hebben aangevuld. Uit de vermelde waarnemingen van de behandelde vogelsoorten blijkt dat geen oude waarnemingen uit de literatuur zijn gehaald, maar alle gegevens van eigen waarnemers afkomstig zijn. Jammer is dat achter sommige waarnemingen slechts staat vermeld: 'div. wrn.', dat voor wetenschappers vaak weinig acceptabel is. Voor diegenen die het gebied niet goed of niet kennen, was een kaartje met de vermelde namen toch een welkom gegeven geweest.

Al met al een heel verdienstelijke avifauna, die, zoals het voorwoord al zegt, het beperkte gebied dat het beschrijft, ruimschoots overschrijdt en waarde heeft voor het gehele gebied van de Nederlandse en Nederduitse grote rivieren waar de Ooypolder als een parel in ligt.

Onder redactie van Peter Brouwer, Rob Gorissen, Ward Hagemeijer & Wouter Helmer: Vogels van de Ooypolder. Illustraties Jeroen Helmer, 331 bladzijden, vele zwart-wit illustraties, tabellen en grafieken, (1985). Uitg. O.M. Van Hoorn, Nijmegen. Prijs f 26,50. Het boek is verkrijgbaar bij de Nijmeegse boekhandelaren en te bestellen bij Antiquariaat Van Hoorn, Lage Markt 67, 6511 VK Nijmegen door overmaking van f 33,- (inclusief portokosten) op girorekening 2.615.911 ten name van Antiquariaat Van Hoorn, Lage Markt 67, 6511 VK Nijmegen.